

İzmir'de Suç İşleyen Çocukların Sosyolojik Özellikleri

İ.HAMİT HANCI, BEYHAN EGE

Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Bornova, İzmir, Türkiye

SOCIOLOGIC FEATURES OF CHILD OFFENDERS IN İZMİR, TURKIYE

Summary

Between 1988-1990, data of the children that investigation records prepared or taken under watch at the İzmir Child Court is evaluated with the knowledge of literature.

Key Words: *Child offenders - Child courts*

Özet

1988-1990 yılları arasında İzmir Çocuk Mahkemesi'nde haklarında inceleme raporu düzenlenen veya gözetim altına alınan çocuklar hakkındaki tutanaklar incelenmiş ve çocuklara ait veriler literatür ışığında değerlendirilmiştir.

GİRİŞ

Küçük yaşlarda tüm çocuklar küçük suçlar işlerler. Ancak bu, çocukların ilerde de suç işleyecekleri anlamına gelmez. Doğal dürtüleriyle çelişen kurallara neden uyulacağını yeterince anlamayan ve henüz asosyal olan çocuk gelişim süreci içinde toplumsallaşır ve çevreye uyum sağlar. Çocuk suçluluğunu yetişkin dönemi suçluluğundan ayıran en önemli özellik problemleri evre olarak adlandırılan ergenlik dönemine rastlamaktadır (1,2).

Günümüzde suçlulukta kalıtsal etkenler ve beden kusurlarından çok çevre faktörlerinin etkili olduğu öne sürülmektedir. Ergenlik dönemindeki hızlı bedensel ve ruhsal gelişmeler, ve impuls kontrolündeki yetersizliğin yanısıra sevgi yoksunluğu, yanlış eğitim, baskıcı disiplin yöntemleri, değişen değer yargıları, hızlı ve düzensiz kentleşme, sanayileşme, iç ve dış göçler, ekonomik bunalımlar, ailede suçlu birey örnekleri ile kitle iletişim araçlarındaki şiddet ve suçlarla ilgili programlar ergenlik suçları arasında sayılır (1-13).

Küçük ve sağlıklı konutlar, kalabalık ev halkı, düşük sosyal statü de suça elverişli koşulları hazırlar. Kalabalık ailelerde kavga, üzüntü ve cinsel ilişkilerin çocuğun pek yakınında olması, ekonomik zorluklar nedeniyle yeterli ilgi ve eğitim verilememesi ya da çocuğun çalışmak zorunda kalması suçlara zemin hazırlamaktadır (1-3,5). Aile kalabalıklığına bakıldığında suç işleyen çocukların % 62.54'ünün 4 ya da daha fazla kardeşi olduğu, % 79.9'unun 5 ya da daha fazla kişilik ailelerde yaşadığı, kalabalık ailelere sahip olma oranının en çok mala yönelik suçlarda olduğu görülmüştür (2).

Ayrıca suçlu çocukların % 53.3'ünün 1-3 odalı evlerde, % 2.4'ünün apartman dairesinde oturduğu; 1181 suçlu çocuktan 701'inin (% 59.35) gecekondur niteliğinde evlerde yaşadığı tesbit edilmiştir (2).

Ailenin çocuk üzerinde önemi çok büyüktür. Ana ve/veya baba yokluğu çocuğun duygusal gelişimini etkiler, uyum ve davranış bozukluklarına yol açar. Aile birliğinin ölüm, boşanma, terk ya da çalışma gibi nedenlerle sona ermesinin (parçalanmış aile) çocuk kişiliğini zedelediği ve potansiyel suçlular doğurabileceği öne sürülmüştür (1,2,13). Yapılan bir araştırmada Türkiye'de parçalanmış aile oranının % 8 olduğu, suçlu çocuk grubunda bu oranın % 22'ye vardığı belirlenmiştir (2). Başka bir çalışmada suçlu grup annelerinin % 71'inin çalışmadığı, babaların % 95.4'ünün çalıştığı; babaların % 54.5'inin çiftçi, % 13.7'sinin işçi, % 31.8'inin diğer gruplardan olduğu görülmüştür (2).

Çok gevşek ve ihmalkar disiplin ne kadar zararlı ise gereğinden sert ve sıkı disiplin de o kadar kötüdür. Suçlu çocukların ailelerinde % 95 kötü ve dengesiz disiplin (ilgisiz, aşırı sıkı yada gevşek, aşırı otorite yada hoşgörü) dikkat çekmiştir. Annelerde bu oran % 96, babalarda % 94'tür. Suçlu olmayan grupta dengesiz disiplin oranı ise annelerde % 66, babalarda % 56'dır (1,2).

Suçlu çocukların ailelerinde ebeveynlerin suçtan dolayı % 11 oranında mahkum edildiği belirlenmiştir. Tek çocuk olmakla suç arasında dikkat çekici bir ilişki kurulamamış, suçlu çocukların % 25'inin ilk çocuk olduğu tesbit edilmiştir (1).

İlk eğitimin alındığı ailede anne babanın öğrenim durumlarının yeterli düzeyde olmaması çocuklara yeterli eğitim verilememesine yol açmaktadır. Yapılan bir çalışmada suç işleyen çocukların annelerinin % 76.6'sının, babalarının % 40.7'sinin cahil olduğu, bu durumun ülke standartlarının altında kaldığı görülmüştür (2). Başka bir çalışmada ise babanın öğrenimsiz olma durumu cana yönelik suçlarda % 61.1, mala yönelik suçlarda % 25, cinsel suçlarda % 22.6 olarak dikkat çekmiştir (4). Çocuk suçlular arasında yapılan bir çalışmada 1181 çocuktan 186'sının (% 15.74) okuma yazma bilmediği belirlenmiştir (1).

2253 sayılı Çocuk Mahkemeleriyle ilgili kanunun 20. maddesine göre: Ceza ve tedbir uygulamasından önce gerekirse küçüğün aile, terbiye, okul durumu, gidişatı, içinde yetiştiği ve bulunduğu şartlar veya bunlar gibi gerekli görülen sair hususlar çocuk mahkemesi nezdindeki sosyal hizmet uzmanları veya yardımcıları veya pedegog veya psikolog veya psikiyatr gibi uzmanlar marifetiyle araştırılır. Aynı kanunun 29. maddesine göre: İşlediği suçtan dolayı hakkında tedbir uygulanmış veya hükmedilmiş cezası ertelenmiş olan küçük 3 yıla kadar gözetim altında bulundurulabilir (14).

GEREÇ ve YÖNTEM

İzmir Çocuk Mahkemesi'nde 1988-1990 yılları arasında incelemeye tabi tutulan ya da gözetim altına alınan çocuklara ait dosyalar incelenip çocukların sosyolojik özellikleri sınıflandırılmıştır.

BULGULAR

1988-1990 yılları arasında 11-15 yaş grubundan 139 erkek (% 92.05), 12 kız (% 7.94) toplam 151 olgu incelendi. İncelenen suç cinslerinde hırsızlık % 54.30 ile ilk sırayı almaktaydı (Tablo I).

Tablo I. İşlenen suçlar.

Suç Cinsi	Olgu Sayısı	%
Hırsızlık	82	54.30
İrza Tecavüz, Tasaddi	31	20.52
Müessir Fiil	13	8.60
Adam Öldürme	8	5.29
Sarkıntılık	5	3.31
Mektupla rahatsız etme	3	1.98
Gasp	3	1.98
Ted. Dik. Adam Öldürme*	3	1.98
Ted. Dik. Yaralama*	1	0.66
Dolandırıcılık	1	0.66
Hakaret ve tehdit	1	0.66
TOPLAM	151	

99 olgu (% 65.56) sosyoekonomik yönden geri kalmış ve gecekondulaşmanın yoğun olduğu bölgelerde oturuyordu. Olguların % 4.63'ü cahil (7 olgu), % 7.94'ü (12 olgu) sadece okuma yazma bilmektedir. % 10.59'u (16 olgu) ilkokul öğrencisi, % 50.33'ü (76 olgu) ilkokul mezunu, %: 24.50'si (37 olgu) ortaokul öğrencisidir. 3 olgu (% 1.98) hakkında bilgi yoktur. İncelemeler esnasında 110 olgunun (% 72.84) okulla ilişkisi kesikti.

Çocukların % 30.46'sı (46 olgu) gecekonduda, % 41.05'i (62 olgu) müstakil evde, % 21.85'i (33 olgu) apartman dairesinde oturmaktadır. 7 olgu hakkında bilgi alınamamıştır (% 4.63). Olguların ailelerinin % 66.88'i (101 olgu) kendi evlerinde, % 16.55'i (25 olgu) kirada, % 1.98'i (3 olgu) kapıcı dairesinde, % 8.60'ı (13 olgu) büyükanne ya da büyükbaba yanında, % 1.32'si (2 olgu) abisinin yanında oturmaktadır. 7 olgu hakkında bilgi yoktur (% 4.63).

Sadece 27 olgunun ailesinin (% 17.88) sosyoekonomik durumu iyidir. 43 olgu orta (% 28.47), 73 olgu düşük (% 48.34), 5 olgu (% 5.29) çok düşük sosyoekonomik düzeye sahiptir. 3 olgu (% 1.98) hakkında bilgi yoktur.

Ailelerin % 72.84'ü (110 aile) normal aile yapısındadır. 15 aile (% 9.93) ölüm, 9 aile (% 5.96) terk, 4 aile (% 2.64) çalışma, 1 aile (% 0.66) mahkumiyet nedeniyle parçalanmıştır. 12 ailede (% 7.94) üvey anne yada baba vardır. Parçalanmış aile oranı % 19.20'dir (29 aile).

Ailelerinde suçlu bulunan olgu sayısı 12'dir (% 7.94).

Tablo II. Ev nüfusları.

Ev Nüfusu	Olgu Sayısı	%
3	7	4.63
4	22	14.56
5	54	35.76
6	26	17.21
7	22	14.56
8	5	3.31
9 ve üstü	13	8.60
Bilinmeyen	2	1.32
Toplam	151	

Tablo III. Evlerdeki oda sayıları.

Oda Sayısı	Olgu Sayısı	%
1	1	0.66
2	34	22.51
3	82	54.30
4	29	19.20
5 ve üstü	4	2.64
Bilinmeyen	1	0.66
TOPLAM	151	

Tablo IV. Kardeş sayıları (Kendi dahil).

Kardeş Sayısı	Olgu Sayısı	%
1	2	1.32
2	22	14.56
3	46	30.46
4	27	17.88
5	23	15.28
6 ve üstü	28	18.54
Bilinmeyen	3	1.98
Toplam	151	

89 olgunun ailesi (% 58.94) göç olayını yaşamıştır. Bunların % 87.64'ü (78 olgu) ekonomik, % 6.74'ü (6 olgu) sosyokültürel, % 3.37'si (3 olgu) tayin, % 1.12'si (1 olgu) öğrenim nedeniyle göç olayını gerçekleştirmişlerdir. 1 olgu hakkında bilgi yoktur.

Olguların % 79.47'si (120 olgu) 5 yada daha fazla kişilik ailelerde yaşamaktadır

Olguların % 1.32'si (2 olgu) tek çocuktur. 13 kardeş olan 2, 12 ve 10 kardeş olan 1'er olgu dikkat çekmiştir (Tablo IV). Çocukların % 25.82'si (39 olgu) ilk çocuktur. Olguların % 33.77'sinin (51 olgu) 4'ten çok kardeşi vardır.

129 olgunun annesinin sağ ve başında (% 85.43), 3'ünün ölü olduğu; 9'unun evi terkettiği (% 5.96), 6 olguda (% 3.97) üveya anne bulunduğu dikkat çekmiş, 4 olguda (% 2.64) bilgi alınamamıştır. Ölü olan 3 ve bilgi elde edilemeyen 11 anne haricinde kalan 137 annenin % 32.11'inin (44 olgu) cahil, % 15.32'sinin (21 olgu) okuryazar olduğu; % 45.98'inin (63 olgu) ilkökul, % 4.37'sinin (6 olgu) ortaokul, % 1.45'inin (2 olgu) lise, % 0.72'sinin (1 olgu) yüksek okul mezunu olduğu saptanmıştır. Çalışan anne oranı % 28.84'tür.

135 olgunun babasının (% 89.40) sağ ve başında, 8'inin (% 5.29) ölü olduğu; 2 olgunun babası tarafından terkedildiği (% 1.32), 6 olgunun üvey babasının bulunduğu (% 3.97) belirlenmiştir. Ölü olan 8 ve bilgi alınamayan 9 olgu haricinde kalan 134 babanın % 8.20'sinin (11 olgu) cahil, % 14.17'sinin (19 olgu) okuryazar, % 69.40'ının (93 olgu) ilkökul, % 2.23'ünün (3 olgu) ortaokul, % 5.22'sinin (7 olgu) lise, % 0.74'ünün (1 olgu) yüksek okul mezunu olduğu görülmüştür.

Babaların % 52.31'i (79 olgu) işçi, % 19.20'si (29 olgu) küçük esnaf, % 7.28'i (11 olgu) işsiz, % 6.62'si (10 olgu) çiftçidir.

Ölü olan 3 ve bilgi alınamayan 19 anne haricinde kalan 129 annenin % 34.40'ı (44 olgu); ölü olan 8 ve bilgi alınamayan 17 baba haricindeki 126 babanın % 17.46'sı (22 olgu) çocuklarına ilgili, sevecen ve yumuşak davranmaktadırlar (Tablo V).

Sadece 5 olguda (% 3.31) fiziksel özür belirlenmiştir. Olguların % 1.32'sinde (2 olgu) psikoz, % 1.32'sinde (2 olgu) psikopatik kişilik, % 1.32'sinde (2 olgu) zeka geriliği saptanmıştır.

TARTIŞMA

Günümüzde çocuk suçluluğunun biyolojik etkenlerden çok çevresel faktörlerden etkilendiği belirtilmektedir (1-13). Çalışmamızda fiziksel özür % 3.31; psikoz, psikopatik kişilik ve zeka geriliği de % 1.32'ser gibi çok düşük oranlarda saptanmıştır. Erkekler % 92.05'lik bir oranla çoğunluktadır. İşlenen suçlar içinde hırsızlık % 54.30 ile ilk sırayı almaktadır.

Hernekadar gerçek anlamda gecekondu oturanların oranı % 30.46 ise de sosyoekonomik yönden geri kalmış ve yoğun gecekondulaşmaya sahip şehir bölgelerinde oturan çocukların oranı % 65.56'dır.

Okul dışı zamanlarda kent hayatındaki sıkışıklık ve iyice azalan oyun alanları nedeniyle yaşamlarını apartman dairesi içinde sürdürmek zorunda kalan çocuklar, toplumsallaşmalarında en önemli yararı sağlayan oyun arkadaşlarından yoksun kalmaktadırlar (5). Daha önce yapılan bir çalışmada (2) % 2.4 olan apartman dairesinde oturma oranı bizim çalışmamızda % 21.95 olarak bulunmuştur.

Olguların sadece % 17.88'inin sosyoekonomik düzeyi iyi, % 28.47'sinin orta, % 51.65'inin düşük ya da çok düşüktür.

Ailelerin % 58.94'ü iç göç olayını yaşamıştır. Göçlerin en önemli sebebi (% 87.64) ekonomik sorunlardır.

Diğer çalışmalarda (1) % 15.74 olarak bulunan okuma yazma bilmeme oranı, bizim çalışmamızda % 4.63 olarak belirlenmiştir. Olguların % 7.94'ü ise sadece okuma yazma bilmektedir. Bu oranlar şehirlerde geçen yıllara göre eğitim olanaklarının ve okuma yazma oranının arttığını göstermektedir. Ancak suç işlendiğinde çocukların % 72.84'ünün okula gitmediği dikkat çekmiş, bu çocukların okulun denetleyici ve sosyalleştirici etkisinden uzak kalmalarının da suç işlemelerinde etken olabileceği düşünülmüştür.

Parçalanmış aile oranı kaynaklarda (2) belirtilen % 22'lik oranla yakınlık göstermiş ve % 19.20 olarak belirlenmiştir. Suçlu çocukların ailelerinde % 11 oranında suçlu bulunduğunu belirten çalışmalara (1) yakın bir değer olarak çalışmamızda % 7.94'lük bir oran saptanmıştır.

Aile kalabalıklığının suç işlemede etkili olabileceğini belirten (1-3,5) ve suçlu çocukların % 79.9'unun 5 ya da daha fazla kalabalık ailelerde yaşadığı, % 77.48'inin 1-3 odalı evlerde oturduğunu belirten (2) yayınlara uyumlu olarak; olgularımızın % 79.47'sinin 5 yada daha fazla kalabalık ailelerde yaşadığı, % 77.48'inin 1-3 odalı evlerde oturduğu belirlenmiş ancak 4 yada daha fazla kardeş oranı % 33.77 olarak tesbit edilmiştir.

Olguların % 1.32'si tek çocuktur. Tek çocuklukla suçluluk arasında bir bağıntı kurulamamıştır. Suçlu çocuklarda ilk çocuk olma oranının % 25 olduğunu belirten çalışmaya (1) uyumlu olarak çalışmamızda % 25.82'lik ilk çocuk olma oranı bulunmuştur.

Daha önce yapılan çalışmalara göre (2,4) olgularımızda anne ve babalarda cehalet oranının daha düşük bulunduğu görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim düzeyi de çocuklarına göre bir hayli düşüktür.

Kaynaklarda (2) uyumlu olarak çalışan anne oranı % 28.84'tür. Çalışan baba oranı ise % 92.71'dir. Ancak bu kaynakta babaların işlerinde en yüksek oranı kapsayan çiftçilik, büyük şehirlerde sanayileşmenin gelişmesi nedeniyle yerini % 52.31 ile işçiliğe bırakmıştır. Babaların % 7.20'si işsizdir.

Çocuk suçluların ailelerinin % 95'inde dengesiz ve yanlış disiplin yöntemleri uygulandığı belirlenmiştir (1,2). Bizim çalışmamızda annelerin % 65.89'unun, babaların % 82.53'ünün dengesiz disiplin yöntemleri uyguladığı görülmüştür.

SONUÇ

Genellikle gecekondü ailelerinin ekonomik zorluklar yüzünden göç ettikleri şehire uyum güçlüğü çekmeleri, işsizlik ve düşük geliş düzeyi nedeniyle çocuklarla yeterince ilgilenilememesi, çocuk eğitiminin aksaması, anne-baba öğreniminin yetersiz olması

nedeniyle çocuğa yeterli eğitim ve dengeli disiplin verilememesi, ailenin parçalanmış olması nedeniyle çocuğun yetişmesinin eksik kalması, ailede ergenin örnek alacağı suçlu bireylerin olması, aile kalabalıklığı nedeniyle ilgisiz kalan çocuğun bunun yanı sıra kavga, üzüntü ve cinsel ilişkilere yakından tanık olması çocuğu suça iten sosyal etkenlerden olmaktadır. Bu etkenlerin herbirinin tek başına çocuğun suça yönelten kesin sebepler olmadığı, genellikle birçok faktörün biraraya gelerek suça elverişli ortamın oluştuğu görülmüştür.

Çocuk mahkemeleri ile ilgili kanunun 20. maddesinde belirtildiği gibi ceza ve tedbir uygulamasından önce çocukların sosyal çevreleri ile ilgili inceleme raporları gerekirse düzenlenmektedir (4). 1988-1990 yılları arasında İzmir Çocuk Mahkemesi'nde yargılanan 3251 çocuktan inceleme ve gözetim raporları sayesinde sadece 151 tanesiyle ilgili detaylı bilgi alınabilmektedir. Kanunun bu maddesinin değiştirilip, çocuk mahkemelerinin uzman kadroları takviye edilerek her çocuk için bu incelemelerin zorunlu hale getirilmesi, çocuğu suça iten nedenlerin saptanması ve bunların giderilmesi açısından çok faydalı olacaktır.

Teşekkür

Bu çalışmanın hazırlanmasında değerli yardımlarını esirgemeyen İzmir Çocuk Mahkemesi Başkanı, Üyeleri ve Uzmanlarına teşekkürü bir borç biliriz.

KAYNAKLAR

- 1 Dönmez, S. (1984) *Kriminoloji*, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- 2 Yavuzer, H. (1990) *Çocuk ve Suç*, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- 3 Akgün, N. (1987) *Adli Psikiyatri*, pp. 69-71, Ankara.
- 4 Aydın, C., Kabaklıoğlu, M.T. (1989) *Ege Tıp Dergisi*, **26**, 625-634.
- 5 Başaran, İ.E. *Eğitim Psikolojisi*, Emel Matbaacılık, Ankara.
- 6 Dinçmen, K. (1985) *II. Ulusal Adli Tıp Günleri*, 23-24 ve 33.
- 7 Ege, B., Hancı, İ.H., Ertürk, S. *Adli Tıp Dergisi* (baskıda).
- 8 Hancı, İ.H., Demirçin, S., Coşkunol, H., Ege, B., Ertürk, S., Yemişçigil, A. *Ege Tıp Dergisi* (baskıda).
- 9 Hancı, İ.H., Ege, B., Demirçin, S., Coşkunol, H., Ertürk, S., Yemişçigil, A. *Ege Tıp Dergisi* (baskıda).
- 10 Hancı, İ.H., Ege, B., Ertürk, S., (1991) *Adli Tıp Derg.*, **7 (3-4)**, 103-109.
- 11 Lewis, D.O. (1985) in *Comprehensive Textbook of Psychiatry*, pp. 1754-1760, Williams and Wilkins, Baltimore.
- 12 Yörükoğlu, A. (1987) *Gençlik Çağı*, pp. 291-327, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- 13 Yücel, M.T. (1986) *Kriminoloji "Suç ve Ceza"*, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı, Ankara.
- 14 Çoker, F., Kazancı, F., Kazancı, M. (1990) *Türkiye Cumhuriyeti Kanunları*, pp. 9013-9022, Kazancı Yayınları, İstanbul.

Ayrı baskı için:

Dr. İ. Hamit Hancı
Ege Üniversitesi
Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı
35100 Bornova, İzmir, Türkiye